

Analyse af unges risikoadfærd og brug af opioider

Norddjurs Kommune | Juni 2026

Dagsorden

01 Baggrund, formål og metodisk tilgang

02 Analysens konklusioner

03 Anbefalinger til Norddjurs Kommune

04 Spørgsmål og drøftelse

01

**Baggrund, formål
og metodisk tilgang**

Baggrund og formål

Norrdjurs Kommune har modtaget et direkte tilskud på 1,5 mio. kr. fra Social- og Boligstyrelsen som led i det politiske udspil “*Ungdom uden opioider*” (2024) med henblik på at styrke indsatsen over for unge med problematisk brug af rusmidler, herunder opioider

Tilskuddet er tildelt kommuner med den højeste andel af unge, der har været i behandling for eller indlagt med opioidrelaterede problemstillinger

Norrdjurs Kommune ligger - korregeret for befolkningsstørrelse - blandt de højeste i landet i andelen af unge med opioidrelateret behandling eller indlæggelser (2021-2023)

Der er samtidig nationalt en øget opmærksomhed på unges brug af opioider og de mulige konsekvenser heraf, hvilket har styrket det politiske og faglige fokus på området

Lokalt er der behov for et mere fælles og systematisk vidensgrundlag, da forståelsen af problemets omfang, målgrupper og udvikling varierer på tværs af forebyggelse, opsporing og behandling

Analysen har til formål at skabe et **solidt og praksisnært vidensgrundlag** om unges risikoadfærd og brug af opioider, som kan **kvalificere og målrette den videre indsats** i Norrdjurs Kommune.

Ungegruppen

- Hvem er de unge med risiko for eller erfaring med opioidbrug?
- Hvor opholder de unge sig, og hvilke sociale sammenhænge indgår de i?
- Hvilke sociale, familiemæssige og psykologiske forhold kendetegner dem?
- Hvordan udvikler deres risikoadfærd sig - fx i forhold til gateway-adfærd?

Indsatser

- Hvordan arbejdes der aktuelt med forebyggelse, opsporing og behandling?
- Hvilke barrierer og udfordringer er der i adgangen til hjælp?
- Hvordan opleves indsatserne fra et praksisperspektiv?
- Hvor er der potentiale for at styrke eller videreudvikle indsatsen?

Tilgang og metode

Tilgang og metode

- ✓ Analysen kombinerer flere datakilder for at skabe både overblik og forståelse
- ✓ Lokale fund fra Norddjurs er sammenholdt med nationale og internationale tendenser
- ✓ Arbejdet er løbende kvalificeret i dialog med en tværgående arbejdsgruppe
- ✓ Analysen er gennemført i april, maj og juni 2026

Datagrundlag:

Kortlægning:

Systematisk gennemgang af 34 nationale og internationale forskningsartikler og rapporter

Dybdeundersøgelse i Norddjurs Kommune:

Interviews med 16 unge bl.a. tilknyttet rusmiddelcenter, FGU og FTI

Interviews med 45 fagprofessionelle fra bl.a. grundskole, SSP og børne- og familieafdelingen

Gennemgang af tre konkrete sagsforløb

Sammenligning af tendenser og nøgletal med 12 andre kommuner

02

**Analysens
konklusioner**

Analysens konklusioner

Udbredelse og tilgængelighed

Udbredelse af opioider fremstår begrænset blandt ungegruppen - særligt blandt unge under 18 år

- Opioider fremstår **ikke som et bredt udbredt fænomen** blandt unge under 18 år i Norddjurs Kommune
- Opioidbrug **forekommer primært i afgrænsede miljøer** og særligt blandt ældre unge under 30 år
- Unge i Norddjurs kender til opioider, men de opleves primært som noget, der findes i perifere netværk og **ikke som en del af de flestes hverdag**
- **Røgfri nikotinprodukter** fremstår som de mest tidligt udbredte og normaliserede rusmidler blandt unge
- **Hash forekommer også** blandt unge under 18 år, men er i højere grad knyttet til bestemte grupper og risikoforløb

Opioidbrug blandt unge - nationale nøgletal

1,6% af elever i 9. klasse har prøvet opioider uden recept

0,8% af elever i 1.g har prøvet opioider uden recept

96,1% af unge mellem 15-19 år har **ikke** brugt opioider det seneste år

"Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs" ESPAD, 2024;
"Unge og brug af receptpligtige opioider" Rockwool Fonden, 2025

Sundhedsstyrelsens øgede fokus på området baseres i høj grad på sundheds- og behandlingsdata, herunder:

 En stigning i antallet af sygehusophold som følge af opioidforgiftning blandt 15-24-årige

 En stigning i henvendelser til Giftlinjen relateret til opioider blandt 16-20-årige

 En stigning i antallet af 18-22-årige i behandling i opioidrelateret misbrug

Analysens konklusioner

Udbredelse og tilgængelighed

Opioider - og rusmidler generelt - opleves som relativt let tilgængelige for unge i Norddjurs

- Stoffer - herunder opioider - **opleves som let tilgængelige**, men kræver i praksis kendskab til de rette miljøer
- Adgangen sker via **netværk og digitale platforme** såsom Snapchat
- Tilgængeligheden er derfor **relationel og koncentreret i bestemte miljøer**, hvilket kan sænke barrieren for eksperimenterende brug
- Fund fra Norddjurs SSP-rapport fra 2026 indikerer, at der er en **forskel mellem oplevet og reel adgang**

”

Altså man kan godt få fat i det ret hurtigt, hvis man skriver til nogen eller kender en. Men det er ikke sådan, at alle går og køber det - det er mere hvis man er i det miljø.

Opioider opfattes som farlige, men i nogle tilfælde også mindre risikofyldte

- Opioider **opfattes generelt som farlige** og mere alvorlige end andre rusmidler, og fremstår for mange unge som en tydelig grænse mod “hårdere” stofmiljøer
- Der er samtidig en **dobbelthed i risikoforståelsen**, fordi opioider i tabletform i nogle tilfælde kan opfattes som mindre farlige, da de **forbindes med medicin**
- Denne dobbelthed kan **sænke risikovurderingen i konkrete situationer**, selvom opioider er stærkt afhængighedsskabende og forbundet med alvorlige helbredssekvenser

”

Man ved godt, det er noget af det farlige - sådan noget man kan blive virkelig afhængig af. Men når man står i det tænker man jo, at det ‘bare er piller’, så det kan godt føles lidt mindre voldsomt end andre stoffer.

”

Analysens konklusioner

Risikofaktorer og karakteristika

Risikoadfærd er multifaktoriel og kompleks

- **Risikoadfærd blandt unge er multifaktoriel** og opstår i samspil mellem mistrivsel, relationer, familieforhold og tilknytning til skole og fællesskaber
- Opioidbrug forekommer ikke jævnt blandt unge, men er **koncentreret i bestemte grupper** med øvrige sociale og psykiske belastninger
- I Norddjurs ses problematikken **især blandt socialt udsatte unge og unge med psykisk mistrivsel**
- Opioidbrug opstår sjældent isoleret, men indgår typisk i gradvise og sammensatte risikoforløb med andre rusmidler

 Tidligt eksperimenterende og socialt udsatte unge med tidlig rusmiddeldebut, hvor opioidbrug indgår i bred risikoadfærd i marginaliserede miljøer

 Socialt stabile, men stofeksperimenterende unge med en stabil baggrund, men hvor opioidbrug er en del af eksperimenterende og situationsbestemt brug

 Unge med psykisk eller social belastning uden tidligere stofferfaring, der bruger opioider til at håndtere mistrivsel eller ubehandlede psykiske problemer

 Ressourcestærke unge med funktionel brug og velfungerende hverdagsliv, der anvender opioider situationsbestemt til at håndtere stress og pres

”Unge og opioider” (2024) Center for rusmiddelforskning

Brug af opioider drives ofte af social interaktion

- **Rusmiddelbrug udvikler sig i høj grad i sociale sammenhænge**, hvor introduktion sker via venner, netværk og fællesskaber
- Sociale relationer fungerer primært som en **forstærkende ramme for eksisterende risikoadfærd** frem for den primære drivkraft
- Ønsket om tilhørsforhold og at være en del af **fællesskaber spiller en central rolle** for både introduktion og fastholdelse af brug
- Brug og risikoadfærd opstår i et samspil mellem individuelle dispositioner og sociale normer, hvor **eksponering og normalisering i netværk øger sandsynligheden for eksperimenterende brug**

Det startede med, at de andre gjorde det, og så var det nemt at være med. Man sidder sammen, og så bliver det en fælles ting, som man ikke rigtig tænker over efter noget tid.

Analysens konklusioner

Risikofaktorer og karakteristika

Opioide brug udvikler sig ofte gradvist som del af et bredere risikoforløb i en gateway-proces

- Opioide brug blandt unge **udvikler sig typisk som en gradvis og trinvis proces**, hvor nikotin, hash og andre rusmidler ofte går forud
- Brug opstår sjældent som enkeltstående valg, men som del af **brede risikoforløb**, knyttet til nysgerrighed, tilgængelighed og mistrivsel
- Det er kun en mindre andel af unge, der bevæger sig videre til opioide - **gateway-mønstret gælder primært unge med flere risikofaktorer**
- Der findes også forløb, hvor **brug opstår via medicinsk behandling**, hvilket viser, at vejene ind kan variere og ikke følger én entydig udvikling

”

Man starter jo ikke bare med det der. Det er sådan noget, der kommer lidt hen ad vejen - først noget andet, og så ender man måske med at prøve noget stærkere.

Opioide misbrug kan også hænge sammen med mistrivsel, psykiske udfordringer og livsbelastninger

- Opioide misbrug kan i nogle tilfælde hænge sammen med **psykisk mistrivsel og belastede livsforhold**, hvor brugen fungerer som en måde at håndtere uro, pres og svære følelser
- Brug får i disse tilfælde en **funktionel karakter som selvmedicinering**, hvor opioide anvendes til at skabe ro og midlertidigt dæmpe ubehag
- Brugen opstår ofte i kontekster, hvor unge har **begrænsede alternative copingstrategier**, og bliver dermed en del af et bredere mønster af håndtering af belastninger
- Fundene er i tråd med forskning, som viser, at **mental mistrivsel øger risikoen for problematisk rusmiddelbrug**

Analysens konklusioner

Forebyggelse og behandling

Unge i Norddjurs har begrænset kendskab til hjælpetilbud og søger primært støtte i egne netværk

- Unge i Norddjurs har generelt **begrænset kendskab til formelle hjælpetilbud**, herunder hvor man kan henvende sig, og hvilken hjælp, der konkret er tilgængelig.
- Støtte **søges ofte først uformelt i eget netværk** - fx hos venner, familie eller ved at forsøge at håndtere problemerne selv - før professionelle tilbud opsøges.
- **Skam, dårlig samvittighed, uklarhed om adgangsveje og oplevet ventetid** kan bidrage til, at hjælp først søges sent i forløbet.

Norddjurs Kommunes SSP rapport fra 2026 viser, at:

Langt de fleste unge i Norddjurs har voksne, de kan tale med, når noget er svært

Der arbejdes gennem SSP i Norddjurs aktivt med forebyggelse og oplysning til både elever og forældre

Motivation for forandring opstår i et samspil mellem relationer og personlige vendepunkter

- **Motivation opstår ofte i relationelle situationer**, fx ved insisteren eller afvisning fra familie og ved pres eller påvirkning fra nære relationer
- Motivation opstår også, når **stofbrug begynder at stå i vejen for det liv, den unge ønsker**, fx ift. uddannelse, arbejde eller sociale fællesskaber
- Et skifte i **sociale rammer er ofte centralt**, fx ved at trække sig fra miljøer med rusmiddelbrug og indgå i nye eller mere støttende fællesskaber
- **Motivation er dynamisk og situationsafhængig** og kan understøttes af relationel støtte, men også udfordres af de sociale miljøer, den unge fortsat indgår i

Jeg var blevet træt af selve misbruget, og jeg ville gerne noget andet med mit liv. Og så kunne jeg se, hvad det gjorde ved min familie. På et tidspunkt følte det bare som nu eller aldrig.

Analysens konklusioner

Forebyggelse og behandling

Sammenhæng og opsporing kan være vanskelig at skabe tidligt

- **Sammenhæng i indsatserne har stor betydning** for, om unge oplever hjælpen som overskuelig og meningsfuld
- Selvom der er opmærksomhed på kontinuitet i forløb, kan det for de unge være **vanskeligt at se sammenhængen mellem forskellige aktørers indsatser**
- Den **tidlige opsporing beror i høj grad på individuelle faglige vurderinger** frem for en fælles og systematisk tilgang
- Rusmiddelproblematikker **får ofte først tydeligt fokus senere i højkomplekse forløb**, fordi de indgår som en del af bredere trivselsmæssige eller sociale udfordringer

”

Man ved ikke rigtigt, hvor man skal gå hen, og når man så endelig gør noget, så er der mange forskellige personer. Det kan godt være lidt svært at finde ud af.

Norddjurs Kommune har relativt mange i behandling for opioidmisbrug - også mange i medicinsk behandling

- Norddjurs Kommune har **relativt mange borgere i behandling for opioidmisbrug** sammenlignet med lignende kommuner - også unge <30 år
- Kommunen adskiller sig ved en **relativt høj andel i medicinsk behandling** - særligt substitutionsbehandling med Buvidal
- Den **socialfaglige behandlingsindsats i højere grad fungerer som supplement** frem for forudsætning
- Forskning peger på, at behandling med fordel kan tilrettelægges som en **integreret indsats**, hvor medicinsk behandling kombineres med social og psykosocial støtte

Alle aldre	Medicinsk behandling for opioidmisbrug	63 Norddjurs Kommune	42,3 Andre kommuner
Under 30 år	Medicinsk behandling for opioidmisbrug	19 Norddjurs Kommune	1,7 Andre kommuner
Under 30 år	Behandling med Buvidal	8 Norddjurs Kommune	1 Andre kommuner

Sammenligning af data fra Rusmiddelcenter Norddjurs med data fra seks kommuner med, ligesom Norddjurs Kommune, ca. 6000-12000 unge <30 år.

03

**Anbefalinger til
Norddjurs Kommune**

Anbefalinger til Norddjurs Kommune

Forebyggelse og tidlig indsats

- 1** Fasthold og styrk det tidlige forebyggelsesspor både i forhold til opioider og i forhold til risiko ved nyere nikotin-produkter som gateway
- 2** Styrk arbejdet med fællesskaber som en central forebyggelsesstrategi
- 3** Styrk forældreinddragelse og -oplysning

Behandling og sammenhæng i indsatser

- 8** Fasthold og styrk hurtig og fleksibel adgang til behandling
- 9** Styrk sammenhæng og kontinuitet i indsatser
- 10** Etablér målrettede indsatser til nikotin for unge under 18 år

Opsporing og adgang til hjælp

- 4** Videreudvikl den opsøgende indsats som bro mellem forebyggelse og behandling
- 5** Styrk systematikken i tidlig opsporing
- 6** Styrk indsatsen overfor unge *efter* grundskolealderen
- 7** Styrk synlighed og tilgængelighed af hjælpetilbud

Opsporing og adgang til hjælp

- 11** Styrk vidensgrundlaget - særligt for unge efter grundskolealderen
- 12** Lav supplerende analyse af medicinsk behandling af opioidmisbrug

carelinkgruppen

Sammen om bedre velfærd